

Opplæringslovutvalget

Manglende rett til utdanning for innsatte i fengslene og for enslige mindreårige med avslag på søknad om opphold

Utdanningsforbundet gir med dette innspill til Opplæringslovutvalget om to særlige grupper av ungdommer/unge voksne, som kommer svært dårlig ut med hensyn til å få oppfylt sin menneskerett om utdanning. I tillegg til at utdanning gir kompetanse, har den også den funksjon at den kan gi opplevelse av mestring, gi livsmening og håp i en ellers håpløs tilværelse. For begge grupper gjelder at de må bli i Norge i en bestemt tidsperiode, men at de deretter skal ut av landet, kanskje tilbake til eget land og starte på nytt i livet.

Utdanningsforbundet mener at disse gruppene må sikres formelle opplæringsrettigheter etter norsk lovverk, blant annet gjennom at opplæringsloven endres.

Dagens situasjon

For å ha rett til opplæring i det norske utdanningssystemet må man ha en eller annen formell tilknytning til det norske samfunnet. Hvis man er født her i landet, eller har hatt tilhold her over en lengre periode, utløses rettigheter etter opplæringsloven. De fleste som oppholder seg på norsk territorium har slike rettigheter. Hvis du ikke har rettigheter etter opplæringsloven kan du få rett til opplæring etter introduksjonsloven. Dette gjelder for eksempel nyankomne som har søkt asyl og er i prosess.

Innsatte uten rettigheter verken etter opplæringsloven eller introduksjonsloven

En person som blir pågrepet i Norge uten å ha søkt asyl, eller ikke har befunnet deg på norsk territorium lenge nok til å ha fått noen formell status i landet, har ingen rettigheter til opplæring etter norsk lov. Slik er situasjonen til tross for at vedkommende med stor sannsynlighet risikerer å bli værende på norsk territorium, ofte mot sin egen vilje, over et lengre tidsrom. For eksempel vil dette gjelde den som forsøker å smugle narkotika inn i Norge, for så å bli anholdt ved en grenseovergang, fengsles og straffeforfølges på norsk territorium i henhold til norsk lovgiving. I motsetning til andre innsatte har disse personene ikke rett til opplæring etter norsk lov.

Hvis vi skal ta intensjonen bak utdannings- og tilbakeføringsprinsipper i norsk kriminalomsorg på alvor, må også denne gruppen sikres rett til opplæring innenfor rammen av det norske lovverket. De har et like stort behov for et aktivitets- og opplæringstilbud under soning som sine medinnsatte. Denne gruppen blir lett salderingspost på budsjettene til institusjonene som forvalter opplæring i kriminalomsorgen. Utdanningsforbundet frykter negative konsekvenser for både dem som gruppe og deres medinnsatte.

Norsk kriminalomsorg er en av verdens beste nettopp fordi vi ser behovet for, og nytten av, opplæring under soning. Derfor må denne gruppen av mennesker som befinner seg på norsk

territorium få rettigheter til opplæring på lik linje med andre grupper som befinner seg her i landet.

Enslige mindreårige asylsøkere med avslag på opphold

Denne gruppen har søkt om opphold i Norge, men fått avslag, vanligvis fordi de har kommet til Norge via et annet land, såkalte Dublin-ankomster. Disse barna har fått såkalt midlertidig opphold fram til de er 18 år. Etter den tid vil de bli ansett for å være voksne og må reise ut. Enslige mindreårige asylsøkere vil bare bli sendt til et annet Dublin-land hvis de har familie der, eller søknaden deres allerede har blitt behandlet der.

Det er bredt dokumentert at midlertidige tillatelser til enslige mindreårige har medført en svært usikker og krevende situasjon for ungdommene som har blitt rammet. Konsekvensene av å leve med midlertidighet utfordrer ivaretagelsen av barns rettigheter i tråd med FNs barnekonvensjon. Midlertidig oppholdstillatelser fører til svekket psykisk helse, og flere ungdommer har skadet seg selv eller forsøkt å ta livet sitt. Nesten halvparten – over 400 – av de enslige mindreårige som har fått midlertidig opphold har forsvunnet. (NOASⁱ)

Alle barn og unge har rettigheter gjennom Barnekonvensjonen, som Norge er forpliktet til å innfri. FNs barnekomite understreket statenes ansvar i sin generelle kommentar allerede i 2005:

«Partene skal sørge for at barnet har tilgang til utdanning på alle stadier av flytteprosessen. Alle enslige barn og enslige barn med følgepersoner skal, uansett hvilken status de har, ha full tilgang til utdanning i det landet de er kommet til, Slik tilgang skal gis uten diskriminering..»

FN-komiteen er krystallklar: barnet skal ha full rett til utdanning **uavhengig av status**. Opplæringsloven er ikke i tråd med denne FN-kommentaren når det gjelder retten til videregående opplæring:

Det er eit vilkår for rett til vidaregåande opplæring at søkjaren har lovleg opphald i landet.....For dei som får avslag på søknaden om opphaldsløyve, gjeld retten til vidaregåande opplæring etter denne paragrafen fram til dato for endeleg vedtak. (Oppl.§3-1)

Nylig ble det fremmet et Dok-8-forslag om at det måtte foretas en lovendring slik at ungdommene kunne få videregående opplæring inntil *utreisedito*, men forslaget ble stemt ned.ⁱⁱ Professor Søvig utredet barn og unges rett hjemlet Barnekonvensjonen opp mot norsk rett allerede i 2009.ⁱⁱⁱ Han konkluderte med at siden alle norske unge har rett til videregående opplæring, vil det være brudd på barnekonvensjonens artikkel 2 om ikke-diskriminering å ikke gi disse rett til videregående opplæring.

Utdanningsforbundet mener denne ungdomsgruppa både av konvensjonsrettslige og humanitære grunner må få rettigheter til videregående opplæring hjemlet i opplæringsloven.

Med vennlig hilsen

Milena Adam
seksjonsleder

Anne Kathrine Blyverket/Vegard Kjendsli
seniorrådgivere

ⁱ http://www.noas.no/wp-content/uploads/2017/10/EMA-notat_web.pdf

ⁱⁱ «Stortinget ber regjeringen foreta en vurdering av hvordan kommuner og fylkeskommuner kan bidra til relevante, returforberedende aktivitets- eller opplæringstilbud for mindreårige ungdommer med endelig avslag på asylsøknad fram til utreisedato, forutsatt at de involverte samarbeider om retur og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

ⁱⁱⁱ https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/barnets-rettigheter/utredning_sovig_end_versj.pdf
BARNETS RETTIGHETER PA BARNETS PREMISSER, - utfordringer i motet mellom FNs barnekonvensjon og norsk rett